

De schoolmeesters van Ooststellingwerf in de loop der tijden.

1. Appelscha

In jan. 1709 was Albert Jans schoolmeester in Appelscha; zijn vrouw heette Geesje Foppes. Op 1 juni 1756 was Jan Jannes dorprechter te Appelscha; het is niet duidelijk of hij hier ook schoolmeester was. Omstreeks 1800 was hier nog steeds slechts een winterschool.

In 1815 was A.J. Dijkstra hoofd van deze school. In 1816 was dat A.J. Kuiper en in 1818 J.J. Smit. In 1819 kwam Lijkele Sakes Poutsma, die in 1822 naar Haskerhorne vertrok.

In 1832 was Kornelis Lieuwes Cats, 3e rang, hoofd van deze school. In 1836 werd de oude school verlaten en een nieuwe school gesticht, met een onderwijzerswoning, in de veenkolonie Appelscha aan de Vaart. Het inkomen aan de nieuwe school bedroeg toen f 250, plus de schoolpenningen (ca. f 150) en een vrije woning. K.L. Cats stond hier tot 1837.

Op 1 mei 1838 kwam P. Uri Pzn, 2e rang, uit Annerveen. Hij was tevens koster en voorzanger. Hij stierf op 21 jan. 1846. In 1846 werd H. Uri, 2e rang provisioneel benoemd en op 8 juli 1846 kreeg hij een vaste aanstelling. Hij stierf begin 1863. Op 22 okt. 1863 werd H.L. de Jong van Haulerwijk-Beneden benoemd. Het inkomen bedroeg toen f 400 en een woning.

Omstreeks 1 maart 1886 kwam F. Kiers, onderwijzer te Oldeholtgade. Deze school heette sedertdien: *School No. 1 Appelscha-Beneden*. In 1888 werd H. Brouwer hoofd van deze school. Hij werd in 1906 hoofd van een school in Amsterdam. Zijn opvolger in Appelscha was in 1906 J.M. Nennstiehl. In 1911 kwam J. Dijkstra als hoofd. In 1914 kwam L. Statema, die in 1917 naar Langweer vertrok. Hij werd in datzelfde jaar opgevolgd door U. Tijnstra. Deze werd op 1 dec. 1930 overgeplaatst naar Oosterwolde (No. 1).

In 1931 werd J. Lugtmeier van Appelscha-Boven aangesteld als hoofd. De school brandde in de nacht van 9 op 10 dec. 1935 uit. In 1936 werd de school herbouwd en op 24 okt. 1936 weer in gebruik genomen. Lugtmeier kreeg op 1 sept. 1947 eervol ontslag vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. In 1947 werd hij opgevolgd door H. Bouma van Zuidlaarderveen. Deze werd op 1 nov. 1950 hoofd van de lagere landbouwschool te Roden. Hij werd toen opgevolgd door G. Zweers van Fochteloo.

In 1876 werd te *Appelscha-Boven School no. 2* gesticht. Omstreeks april 1878 werd D. Oosterkamp, onderwijzer te Wolvega, aangesteld als hoofd van deze school. Hij was geboren in 1852 en vertrok in 1886 naar Bergum. (In 1903 herdacht hij zijn 25-jarig ambtsjubileum als hoofd.) In 1886 kwam Jelmer Kornelis de Jong als hoofd. In 1920 ging hij met pensioen en op 24 juni 1929 is hij overleden. In 1920 werd K. Vlieg hoofd van deze school. In 1924 kwam J. Lugtmeier, die in 1931 werd overgeplaatst naar Appelscha-Beneden. Zijn opvolger kwam in 1931: S. Sijtema, onderwijzer te Rolde. In mei 1948 werd hij onderwijzer aan een BLO-school te Assen. Hij werd in datzelfde jaar opgevolgd door H. Martens, onderwijzer te Nieuw-Buinen.

Op 1 okt. 1930 werd te Appelscha, 3e wijk, nog een openbare lagere school geopend: *Appelscha-Ravenswoud School no. 3*. Het eerste hoofd werd Andries Lok, onderwijzer te Haulerwijk. Hij is op 20 mei 1944 is hij door de Duitsers - oud 40 jaar- gefusilleerd. De school kreeg daarom in 1948 de naam: *Meester Lok school*. In 1944 kwam G. Koerts als hoofd van deze school; in 1955 was hij hier nog.

Bijzonder onderwijs

Sedert 1911 was te Appelscha een school voor christelijk nationaal onderwijs. In 1906 had men al 3500 gespaard en op 3 juli 1911 werd de eerste steen gelegd door de oefenaar P. Koster. Als eerste hoofd van deze school was hier van van 1911 tot 1924 Chr. Aten. In 1924 werd hij opgevolgd door Sj. van Dijk, die weer door P. Boerema werd opgevolgd. Boerema vertrok omstreeks 1 jan. 1935 naar Soest.

In 1935 kwam hier G. Drenth jr. van Kantens (Gr.). Hij vertrok in 1950 naar Huizum. In dat jaar kwam J.D. Koopmans als hoofd van deze school. In april 1954 werd er een nieuwe school geopend.

In de inrichting *Beatrixoord* werd in dec. 1949 een school geopend met als hoofd R. Zwart, onderwijzer te Hoornsterzwaag.

2. Donkerbroek

Evenals elders in Ooststellingwerf, was ook hier slechts een winterschool, die eerst omstreeks 1819 in een permanente school werd veranderd. Slechts weinige schoolmeesters zijn ons bekend.

Op 8 nov. 1668 werd te Donkerbroek gedoopt: Jacop, mr. Hendrik Geels "kint". Hendrik Geels kwam hier in mei 1671 nog voor. Op 27 febr. 1684 werd te Donkerbroek gedoopt een dochter van mr. Egbert Gijses. Hij was hier nog in 1692.

Op 7 juni 1708 liet Jan Hessels, schoolmeester te Donkerbroek, zijn zoon Egbert dopen. Hij woonde hier in 1703 reeds, doch er staat niet bij "schoolmeester". Ook in 1715 en 1721 komt hij hier nog voor, doch is dan blijkbaar geen schoolmeester meer, want in de jaren 1712, 1716, 1719, 1722, 1726 en nog in april 1729 is er sprake van de "koster" Roelof Jacobs. Deze was hier reeds ook in 1705, doch zonder de toevoeging "koster". We zien dus weer, dat in zulke dorpen één der inwoners, die zich daartoe geroepen en bekwaam gevoelde, winterschool hield. De "koster" zal wel tevens schoolmeester geweest zijn. We zitten hier dicht bij Groningen en Drenthe, waar de schoolmeester dikwijls "köster" heet.

In jan. 1752 was T. Poutsma schoolmeester te Donkerbroek; hij was tevens dorprechter. Ook in juni 1774 en maart 1787 was hij hier als zodanig.^a

In april en mei 1777 werden in Donkerbroek de huwelijksproclamaties afgekondigd van Jan Lefferts, thans schoolmeester te Niehove (Gr.), en Tijtje Aukes van Oosterwolde. (Zij zijn te Niehove getrouwd.) Daar deze persoon van 1767-1769 winterschool hield te Opeinde (Sm.), kan hij best van 1769-1777 te Donkerbroek de school waargenomen hebben.

Volgens de *Leeuwarder Courant* was in okt. 1796 het voorzanger- en schoolmeestersambt te Donkerbroek vacant. In 1803 werd de winterschool hier bediend door Jacob Foppes. Zijn vrouw heette Geertje Koenes. Hij is hier hertrouwd op 20 nov. 1808 met Roelofje Jochems, beiden van Donkerbroek. Hij was hier in 1811 nog en vermoedelijk zelfs tot 1817, toen de school provisioneel werd waargenomen door J.J. Prakken, 3e ranger, die in 1819 de eerste vaste schoolmeester hier ter plaatse werd. Hij ging in nov. 1832 met pensioen wegens blindheid.

a Bolsward 1a (1752) ; Trouwboek Oudehorne c.a.(1774); Trouwboek Hommerts (1787).

In jan. 1833 kwam zijn opvolger: J. Brunsting, ondermeester te Smilde. Het inkomen bestond toen uit *f* 115 plus de schoolpenningen (ruim *f* 100) en een vrije woning. In 1836 kwam er een nieuwe school. Op 1 jan. 1880 kreeg J. Brunsting eervol ontslag en ging met pensioen. Hij was toen 68 jaar.

Op 1 febr. 1880 kwam Anne de Vries van Jubbega-Schurega. In 1886 werd de school vergroot. Op 15 mei 1909 ging hij met pensioen. Hij is te Heerenveen gestorven op 15 okt. 1930, oud bijna 86 jaar.

In 1909 kwam W.W. Helmholt als zijn opvolger. Hij werd in 1917 overgeplaatst naar Makkinga. In 1918 kwam A. van der Sluis, die in 1930 hoofd van een school te Groningen werd. In 1930 kwam J. Noorman, van Bontebok, als zijn opvolger. Hij werd op 16 maart 1936 hoofd van *School II* te Sneek.

Op 1 mei 1936 kwam Joh. Burema, van Nijeberkoop. Hij werd in 1939 benoemd tot hoofd van de Lagere Landbouwschool te Westerbork (Dr.) In 1939 werd hij opgevolgd door J. Nijboer, onderwijzer te Assen. Op 1 mei 1947 werd hij hoofd van *School 17* te Leeuwarden. In 1947 kwam H.J. Schut uit Heerhugowaard. Hij vertrok op 1 jan. 1951 naar Heerenveen-Zuid. In 1951 kwam G. Toornstra, van Munnekeburen, die omstreeks 1 aug. 1954 naar Drachten vertrok. In 1954 werd hij opgevolgd door S. Jousma uit Haule.

Bijzonder onderwijs

In 1897 werd te Donkerbroek een vereniging voor een school voor christelijk nationaal onderwijs opgericht. In 1905 werd de school op de Peggebulte gebouwd. Op 28 dec. 1905 werd de school met 45 leerlingen officieel geopend. Het eerste hoofd was toen R. Reyenga. In 1913 kwam er een derde lokaal bij en in 1931 werd het schoolgebouw verbouwd tot 4 lokalen. Meester Reyenga kreeg in maart 1942 eervol ontslag.

Omstreeks 16 maart 1942 kwam zijn opvolger: S. den Hollander, onderwijzer te Zuidlaren. Hij is in 1949 naar Indië vertrokken. In datzelfde jaar werd hij opgevolgd door T. Slot. Hij werd in het voorjaar van 1956 hoofd van een school te Rotterdam.

3. Elsloo

In 1764 werd Hendrik Jacobs van "Eselo" schoolmeester te Sloten. Hij kwam dus uit Elsloo en zal zeer waarschijnlijk omstreeks 1760 hier wel winterschool gehouden hebben. Hij trouwde in Elsloo op 6 nov. 1768 met Roelofjen Anth. Kortrijk van Dwingelo.

In de winter van 1806-1807 was hier G. Karsten. Hij had de 4e rang en was toen 15 jaar oud. In 1807 en 1808 was hier H.A. Weersinga als winterschoolmeester. Hij vertrok in 1808 naar Blesdijke. In 1808 kwam H.J. Poutsma, die hier in 1810 nog was.

In 1815 was hier Jan Dirks Kuiper; hij komt hier voor tot 1837. In 1838 werd de school omgezet in een vaste school. Op 1 mei 1838 werd Geert Noordhof, 3e rang en ondermeester te Roden, benoemd als hoofd van deze school. Hij vertrok in de zomer van 1848 naar Oosterwolde.

Op 1 juli 1849 kwam Berend Brouwer, bijschoolhouder te Pesse. Zijn inkomen te Elsloo bedroeg *f* 200, de schoolpenningen (ca. 50 leerlingen à 37½ ct. per kwartaal) en een vrije woning. In 1863 kwam er een nieuwe school. Op 1 dec. 1878 kreeg hij om gezondheidsredenen eervol ontslag.

Op 1 maart 1879 kwam Hendrik Ates Leffring, onderwijzer te Oudwoude. In 1887 kwam K. Dijkstra, die in 1923 met pensioen ging. Hij overleed op 16 juni 1931 te Utrecht. In sept. 1923

kwam L. de Vries van Nijeberkoop. Op 1 dec. 1938 werd hij hoofd van een school te Den Haag. Op 1 maart 1939 werd hij opgevolgd door A. van Rozen, onderwijzer te Heerenveen. In 1953 was hij nog in functie als hoofd van deze school te Elsoo.

4. Fochtelloo

Te Dokkum en Dantumawoude komen schoolmeesters voor zich "Van Fogtelo" noemden en hier ongetwijfeld vandaan kwamen en hier waarschijnlijk ook de winterschool bediend zullen hebben.

Omstreeks 1800 en nog lang daarna was ook hier slechts een winterschool. In 1815 was A. Rost hier als hoofd; in 1816 R.A. van Nijen en in 1817 J.J. Smit. In 1836 kwam er een nieuwe school. In 1836 en 1837 was Jan Albertsz. Oosterloo hoofd van deze school. Op 1 nov. 1838 was Kornelis L. Cats, 3e rang, hoofd van deze school. Echter in 1839 was hij weer provisioneel te Haulerwijk-Beneden. In 1844 was Harmen Meints Bergsma hier provisioneel; in 1845 was Lucas Jans Poppinga hier, eveneens provisioneel.

Eerst in 1846 werd de school omgezet in een vaste school. Bij Koninklijk Besluit van 21 april 1846 werd *f* 100 toegestaan voor traktement van een vaste onderwijzer. Op 1 okt. 1846 werd Jan Sietzes de Jong van Siegerswoude aangesteld. Zijn traktement bestond uit *f* 100 van het rijk, *f* 100 van de grietenij en de schoolpenningen van 40 leerlingen à *f* 1.60 per jaar. In de zomer van 1862 werd J. Iedema, hulponderwijzer te Lemmer, benoemd als hoofd. Hij vertrok op 1 okt. 1864 naar Oudehorne (Schot.). Op 1 nov. 1864 kwam Sikko Klaassen Uri, die op 1 juli 1868 naar Heerenveen (Schot.) ging.

Omstreeks okt. 1868 werd Marten S. Maakal, hulponderwijzer te Echten, benoemd. Hij werd in 1872 overgeplaatst naar Haulerwijk-Beneden. In 1872 kwam Frederik Wilhelm Dijkstra, geboren op 21 sept. 1846 te Buitenpost. Hij werd in 1874 overgeplaatst naar Haulerwijk-Beneden. In datzelfde jaar kwam Oeds Wijma, die in 1876 naar Delfstrahuizen vertrok. In 1876 kwam J.R. Douwenga. Hij ging in 1906 met pensioen. Op 1 juni 1906 kwam C. Kraan, die op 1 dec. 1933 met pensioen ging.

In 1934 werd J. Oosterkamp, onderwijzer te Zorgvlied, benoemd als hoofd van deze school. In 1941 werd hij overgeplaatst naar Makkinga. In 1941 werd hij opgevolgd door Sjoerd Scheper, onderwijzer te Oosterwolde, die in 1947 naar Hemrik ging. In 1947 kwam G. Zweers, onderwijzer te Dedemsvaart. In het najaar van 1950 werd hij overgeplaatst naar Appelscha-Beneden. Eind 1950 kwam G. Landman, was onderwijzer te Scherpenzeel. In 1955 werd hij ULO-onderwijzer te Wolvega. Omstreeks 1 jan. 1956 kwam zijn opvolger: A. Sluyter, onderwijzer te Harderwijk.

5. Haule

Deze school is lange tijd winterschool gebleven. In 1806-1807 was hier G. Jans als winterschoolhouder. In 1815 stond hier G.J. Wester, 4e rang. In 1817 was hij hier nog. In de jaren 1836 en 1837 was Willem Sanders Weemer hier als hoofd.

In 1838 werd deze school een vaste school en op 1 mei 1838 werd als eerste hoofd P.S. Strikwerda, 3e rang en ondermeester te Langweer, aangesteld. Hij vertrok in 1841 naar Oosterwolde. In datzelfde jaar werd Wiebe Lammerts Elzinga, 2e rang, provisioneel aangesteld. Hij vertrok echter reeds in okt. 1843 naar Kortezwaag.

In 1844 werd Fokke Jochums Beetsma provisioneel benoemd. Op 12 dec. 1845 kwam H.J. van der Schoot, 3e rang en ondermeester te Nijehaske. Zijn inkomen bedroeg in 1845 *f* 150,

de schoolpenningen van ca. 20 leerlingen à 40 ct. per kwartaal en een vrije woning. In het voorjaar van 1849 is hij overleden. In 1849 kwam Jacob Kampen provisieel; hij vertrok op 30 april 1849 naar Bergumerheide.

Op 1 juli 1849 kwam Pieter H. Wijntjes, ondermeester te Heerenveen. In 1851 kwam er een nieuwe school. In 1868 is hij getrouwd met H. Haakma uit Dokkum. In 1886 kwam F.H. van der Broek. In 1903 kreeg hij ontslag om gezondheidsredenen; zijn pensioen ging in het jaar 1904 in. In 1903 kwam A. Kuperus van Haulerwijk-Beneden. In 1907 werd hij opgevolgd door M.F.J. Wolters.

Op 1 febr. 1912 kwam M.J. Mussert, die op 18 sept. 1931 naar Stobbegat (Vegelinsoord) vertrok. In 1931 kwam G. Breider, onderwijzer te Kampen; in 1941 vertrok hij naar Goor (Ov.). In aug. 1941 kwam S. Jousma, die daarvoor al 13 jaar onderwijzer te Bakkeveen was geweest. Hij vertrok in 1954 naar Donkerbroek.

6. Haulerwijk-Beneden (Waskemeer)^a

In 1781 kwam te Oostermeer: Andries Sijes Postema, schoolmeester, van Haulerwijk. Mogelijk was hij ook in Haulerwijk schoolmeester.

In mei 1799 was Bauke Johannes schoolmeester te Haulerwijk. In mei 1799 werd een omslag over de inwoners (florenen?) geheven ten behoeve van de school en het schoolmeesters-traktement.^b

In Haulerwijk stierf op 29 sept. 1809 op 40-jarige leeftijd de schoolmeester Lourens Douwes (Landmeter). Zijn traktement bedroeg in dat jaar: f 70, de schoolpenningen van 90 à 100 leerlingen (ca. f 70) en een vrije woning. (Destijds werd alleen 's winters onderwijs gegeven.) Hij was te Harlingen op 14 sept. 1788 getrouwd met Grietje Jans Blok. In 1799 was hij nog in Augustinusga, maar in 1800 woonde hij in Haulerwijk-Beneden. De weduwe van meester Landmeter adverteerde in de *Leeuwarder Courant* vanwege het overlijden van haar zoon Jan Lourens Landmeter, gestorven op 7 okt. 1829, oud 27 jaar.

In 1815 was Johannes Hendriks Hasper, 4de rang, hier provisieel. Waarschijnlijk kreeg hij op 1 jan. 1819 een vaste aanstelling. In 1816 werd een nieuwe school gebouwd. Op 1 okt. 1828 kwam Klaas Geel, 3e rang en ondermeester te Meppel. Zijn traktement bedroeg toen f 200, plus de schoolpenningen (50 leerlingen à 2½ cent per week) en een vrije woning. Hij vertrok in jan. 1838 naar Sneek en werd toen tijdelijk opgevolgd door Jan van der Veen. Op 22 okt. 1838 kwam Sijtze Mintjes van der Velde, 2e rang en hulponderwijzer te Boornbergum. Hij vertrok in april 1839 naar Surhuizum. Hij werd toen tijdelijk opgevolgd door Cornelis L. Cats, maar op 1 dec. 1839 kwam Jochum W. Boonemmer, provisieel. te Siegerswoude. Het inkomen bedroeg toen f 200, plus de schoolpenningen en een woning. Hij is hier tot mei 1857 schoolmeester gebleven.

In nov. 1857 kwam Hendrik Linzes de Jong, die toen tijdelijk te Morra was. Een nieuwe school kwam gereed in 1858. Hij vertrok in het najaar van 1863 naar Appelscha. In 1864 kwam Pieter Cornelis Zijlstra, onderwijzer te Assen. Tot in 1872 heeft hij hier aan deze school gewerkt.

In 1872 kwam Marten Siebe Maakal uit Fochteloo. Hij vertok in 1872 naar St. Johannesga. In

a In dec. 1953 kreeg de buurtschap Beneden-Haulerwijk de naam Waskemeer, het 13e dorp van Oost-Stellingwerf.

b Oost-Stellingwerf A 13.

1874 kwam Frederik Wilhelm Dijkstra, eveneens van Fochteloo. Hij ging in 1875 naar Harkema-Opeinde.

Op 1 jan. 1876 kwam Wieger Posthuma, onderwijzer te Tijnje en Drachten. Hij vertrok op 1 maart 1883 naar Nietap. Hij ging op 1 maart 1917 met pensioen en is in febr. 1935 op 84-jarige leeftijd overleden. In 1883 werd Alle Harsveld hoofd van deze school. In aug. 1886 kwam er een nieuwe school. In 1898 ging hij met pensioen. In 1898 kwam A. Kuperus; het traktement bedroeg toen f 650 per jaar, plus een vrije woning. Hij werd in 1903 overgeplaatst naar Haule.

Op 1 febr. 1904 trad Willem Frans Stedehouwer aan als hoofd. Hij was in 1880 te Sexbierum geboren. Hij was sedert 1898 onderwijzer te Pietersbierum geweest. In 1907 werd hij overgeplaatst naar Haulerwijk-Boven en werd hij opgevolgd door J. Bokkens. In 1925 kwam H. Meyer. Hij was hier tot 1929. In 1929 kwam Tj de Jong, die eind 1931 naar Wier vertrok. Op 10 febr. 1932 werd Simon van Hasselt, van Zwartemeer, benoemd als hoofd van deze school. Op 28 febr. 1941 werd de familie Van Hasselt (man, vrouw en twee kinderen) door de Duitsers opgepakt omdat ze Joden waren. Ze zijn in 1941 in Duitsland omgekomen in de gaskelders.

De opvolger van meester van Hasselt was in 1941 S. Jonker, onderwijzer te Jubbege. Hij vertrok in aug. 1947 naar Akkerwoude. In 1947 kwam P.J. Ensink; eind 1948 is hij vertrokken naar Nederlands-Indië. In 1949 kwam H. Siebering, onderwijzer te Wildervank. Op 1 april 1953 werd een nieuwe school in gebruik genomen: de "Simon van Hasseltschool". In 1954 werd Siebering onderwijzer te Groningen. Zijn opvolger werd toen J. van der Heide, onderwijzer te Wapserveen. Begin 1955 kwam hier H. Steenbergen van Ter Apel.

Bijzonder onderwijs^a

Op 2 april 1896 werd te Haulerwijk-midden de eerste steen gelegd voor een school voor christelijk nationaal onderwijs. In 1901 werd H. Westra van Wartena benoemd als hoofd. Hij is in 1914, oud 49 jaar, overleden. In 1920 werd H. Oosterhoff, die hier reeds als onderwijzer was, aangesteld als hoofd. In 1951 is hij met pensioen gegaan. Zijn opvolger werd toen W. Kronemeyer.

Er was nog een christelijk nationale school in Haulerwijk. Van 1924 tot 1929 was H. de Man hoofd van deze school. Toen kwam G. Langhout; hij was sedert 1 jan. 1914 onderwijzer te Exmorra geweest en nadien te Dokkum, Reitsum en Andijk. Hij is in 1934 van Haulerwijk naar Oudega (Sm.) vertrokken. In 1934 kwam het eerdere hoofd H. de Man, die toen onderwijzer te Rotterdam was. Hij werd in 1952 overgeplaatst naar Haulerwijk-Boven. Zijn opvolger werd toen H. Beyert, die hier al onderwijzer was.

Te Haulerwijk-Beneden (Waskemeer) werd in jan. 1946 een christelijke ULO opgericht met als eerste hoofd: H. Hasper, onderwijzer te Dokkum. De lessen werden gegeven in het verenigingsgebouw "Pro Rege" en elders, totdat in april 1951 de nieuwe *Willem Kroezeschool* in gebruik kon worden genomen.

a Te Haulerwijk moet ook nog hoofd zijn geweest van een christelijk school: Harm Thomas Jans van Ek, geboren op 12 febr. 1866 en gestorven op 8 april 1923. Hij was in 1895 gehuwd.

In 1952 werd L. Appelhof aangesteld als hoofd. In 1953 werd hij hoofd van de christelijke ULO te Winschoten. In datzelfde jaar kwam zijn opvolger: de heer Wirdeman, onderwijzer te Nunspeet.

7. Haulerwijk-Boven

In Haulerwijk-Boven is in 1828 een openbare lagere school opgericht.^a De bouw werd op 13 sept. 1827 aanbesteed.^b Op 1 okt. 1828 werd als hoofd benoemd: Jan Willems Zuidema, 3e rang en ondermeester te Zuidbroek. Zijn traktement bestond uit f 150 en de schoolpenningen (50 leerlingen à 2½ cent per week).

Op 10 mei 1841 werd de bouw van een nieuwe school aanbesteed. In de herfst van 1870 ging J.W. Zuidema met pensioen. In datzelfde jaar werd hij opgevolgd door J. Kalverkamp, hulponderwijzer te Smilde. Hij is in 1896 gepensioneerd.

In 1896 kwam W. Posthuma, onderwijzer te Leeuwarden. Op 1 juni 1907 kwam W.F. Stedehouder van Haulerwijk-Beneden. Hij werd in 1910 naar Makkinga overgeplaatst. In 1910 werd F.H. de Jong hoofd van deze school. In 1916 kwam J. Jongebloed. Hij werd op 1 aug. 1936 hoofd van *School 14b* te Leeuwarden.

In 1936 kwam A. Guichelaar, van Zuideropgaande (gem. Hoogeveen). Begin 1954 is hij naar Den Ham (Ov.) vertrokken. In 1954 werd K. Wiersema van Lageland (gem. Slochteren) aangesteld als hoofd.

Bijzonder onderwijs

Op 1 april 1931 werd te Haulerwijk een hervormde (CVO) school geopend. Het eerste hoofd L. Westers van Hoorn (Tersch.) werd benoemd per 1 april 1931. In 1935 ging hij naar Boven-Smilde.

In 1948 werd G. van der Wal, onderwijzer te Meppel, aangesteld als hoofd. Hij werd in 1952 hoofd van een school te Hoogkerk. In dat jaar werd hij opgevolgd door C. van der Berg, onderwijzer te Lemmer. In het begin van 1956 werd hij hoofd van een school voor CVO te Heerenveen.

In Haulerwijk-Boven was ook een christelijke school. In 1952 kwam H. de Man van de christelijke school van Haulerwijk-Midden, hier als hoofd.

8. Langedijke

De school van Langedijke was oorspronkelijk gecombineerd met die van Makkinga. In 1864 werd hier echter een openbare lagere school opgericht. De bouw van de school werd op 10 juni 1864 aanbesteed. Als eerste hoofd werd J. Onnekes benoemd, die echter in 1866 reeds vertrokken is.

Omstreeks nov. 1866 werd Bern. Fred. Huis, hulponderwijzer te Ansen, benoemd, doch deze bedankte. In 1868 kwam H.W. Camstra; hij bezat weliswaar niet de hoofdakke, maar werd niettemin vóór februari van dat jaar benoemd. In 1908 werd W. Tuinman benoemd en op 1

a Resolutie Gedeputeerde Staten van Friesland, dd 16 mei 1827 no 19.

b *Leeuwarder Courant* 28 aug. 1827.

mei 1911: W. van der Wal, onderwijzer te St. Annaparochie. Hij ging in 1944 met pensioen. (Sedert 16 juli 1911 was mej. W. Dijkstra hier werkzaam als onderwijzeres; in juli 1951 vierde zij haar 40-jarig jubileum aan deze school.) In 1944 kwam B. Jansen als hoofd. Op 1 aug. 1954 vertrok hij naar de lagere landbouwschool te Dwingeloo. In sept. 1955 werd S.C. Wigbout, die hier reeds tijdelijk werkzaam was, aangesteld als hoofd van deze school.

9. Makkinga.

In Makkinga was tot na 1800 een winterschool. Er zijn echter maar weinig namen van schoolmeesters aan deze school bekend. Op 12 mei 1659 was Cornelis Jochums schoolmeester te "Mackinga".^a Op 20 juli 1715 was mr. Theunis Sanders te Makkinga.^b Ook in 1732 was hij hier; in beide gevallen is het evenwel niet zeker of hij ook schoolmeester was. In jan. 1739 was mr. Roelof Theunisz koster te Makkinga. Hij trouwde op 12 maart 1739 met Swopkien Reins van "Zijgerswolde" (Siegerswoude). Hij liet op 12 april 1741 een kind genaamd Theunis dopen; hij werd toen nog steeds koster genoemd. In 1744 werd hij bepaaldelijk schoolmeester genoemd en was hier in mei 1761 nog.

Volgens de *Leeuwarder Courant* was in okt. 1796 het voorzangersambt en de baan als schoolmeester te Makkinga vacant. In 1802 kwam L. Posthumus als hoofd. Hij vertrok in 1804 naar Giethoorn. In dat jaar kwam Meine Hendriks Bergsma. Het traktement bedroeg toen f 20 en circa f 30 aan schoolpenningen (van ongeveer 50 leerlingen à 12 st., alleen in de winter). Nergens in Ooststellingwerf was toen nog een vrije woning voor de schoolmeester beschikbaar gesteld! Hij vertrok reeds in 1806 dan ook naar Steenwijkerwold. In 1806 kwam Kornelis Piers Duursma, eerst provisioneel, in 1807 vast. Hij vertrok in 1810 naar Langezwaag.

In 1810 kwam meester Roelof Meiners Nieuwveen provisioneel. In 1811 kreeg hij een vaste aanstelling. Zijn inkomen bedroeg toen f 95, plus de schoolpenningen. Hij vertrok in okt. 1816 naar Nijehaske. In 1816 kwam Lijckle Tijdes Berkenbosch, 3e rang, provisioneel. Hij vertrok in sept. 1817 naar Gersloot.

In 1818-1819 was M.H. Bergsma van Nijesloot hier provisioneel. (In 1822 was hij in Nieuwehorne.) Op 1 nov. 1819 kwam Wijbe Franckes Scheenstra, 3e rang. In 1828 kwam er een nieuw schoolgebouw. In de zomer van 1845 is W.F.Scheenstra overleden.

In jan. 1846 kwam Meine R. Nieuwveen, 2e rang en adjunct te Nijehaske. Hij was een zoon van bovengenoemde Roelof Meiners Nieuwveen. Het inkomen bedroeg in 1846: f 200, plus de schoolpenningen en een vrije woning. Hij ging in het voorjaar van 1858 met pensioen.

Op 1 juli 1858 kwam Jan Smilda, hulponderwijzer te Zevenhuizen. Hij vertrok in het voorjaar van 1860 naar Irnsum. In diezelfde zomer van 1860 kwam Popke van der Kluit, hulponderwijzer te Buitenpost. Hij trouwde op 9 nov. 1860 te Buitenpost met Anna Feenstra. Op 28 maart 1865 is hij op 28-jarige leeftijd te Buitenpost overleden.

Op 1 aug. 1865 kwam Antonius Johs. Janssen, hulponderwijzer te Leeuwarden. Het inkomen bedroeg toen f 400 en een vrije woning. In het jaar 1884 kreeg Makkinga een nieuwe school. Hij is in 1904 gepensioneerd. In 1905 kwam Alle Kooistra, die eerder te Hogebeintum was. In 1910 ging hij met pensioen; hij is in sept. 1941 op 91-jarige leeftijd te Leeuwarden gestorven. Op 1 juni 1910 kwam W.F. Stedehouwer uit Haulerwijk-Boven. Hij vertrok op 1 jan. 1918

a Hij was getuige bij een testament, EEE 2, fol. 542.

b Ooststellingwerf Hypotheekboek, Register 16 juni 1723.

naar Oosterwolde. Hij werd toen opgevolgd door W.W. Helmholt van Donkerbroek. In 1929 kwam H. Meijer van Haulerwijk-Beneden (Waskemeer). Hij overleed op 30 april 1941. Hij werd in datzelfde jaar opgevolgd door J. Oosterkamp van Fochteloo. In 1946 was hij hier nog.

10. Nijeberkoop

Omstreeks 1800 was te Nijberkoop ook een winterschool, die in 1816 bediend werd door J.W. Zandstra. In 1818 was hier A.J. Mulder en in 1819 H.J. Houtsma. De school wordt dan weldra gecombineerd met die van van Oldeberkoop, waar dan een vaste school komt.

In 1899 werd hier echter weer een openbare lagere school opgericht. De aanbesteding was op 4 febr. 1898. Op 1 april 1899 kwam Fokke Tuinstra, onderwijzer te Kooten. Hij was daar geboren op 5 jan. 1872. Hij werd in 1905 hoofd van de school te Tjalleberd. In datzelfde jaar kwam H. van der Sluis, die in 1910 naar Oude-Leije ging. In 1910 werd J. van Oostrum hier benoemd als hoofd en in 1915 werd hij opgevolgd door J. Slim.

In febr. 1920 kwam L. de Vries; hij was eerder onderwijzer te de Blesse (1911) en te Drachten (1912). In sept. 1923 is hij naar Elsloo vertrokken. In 1923 kwam H. Dokter, die in 1931 naar Eestrum ging. Hij werd in datzelfde jaar opgevolgd door Joh. Burema uit Norg. Op 1 mei 1936 is hij naar Donkerbroek overgeplaatst. Hij werd toen tijdelijk opgevolgd door G. Koets. In 1936 kwam Jac.de Vries als hoofd; hij was wachtgelder en ULO onderwijzer te Heerenveen. In maart 1951 werd hij onderwijzer aan de ULO te Oosterwolde. Op 21 maart 1951 werd R. Oosten, onderwijzer te Dieren, benoemd als hoofd van deze school.

11. Oldeberkoop

Ook in Oldeberkoop is tot ver na 1800 een winterschool geweest. Op 15 sept. 1719 was Claas Coenis schoolmeester en voorzanger te Oldeberkoop; hij komt in het stemkohier van 1698 reeds voor. Zijn vrouw was - zeker sinds 1702 - Eelkien Peters.^a Zij kochten in 1702-1703 een half huis en hof te Oldeberkoop en in 1704 kochten ze ook de andere helft.^b

In 1733 was Hato Hanses schoolmeester; hij was tevens collecteur. Hij trouwde op 3 juli 1735 met Johanna Wismans van Zandhuijzen. Hij was hier tot omstreeks 1 juli 1753.

Op 18 mei 1755 trouwde Jan Cornelis schoolmeester met Meintje Hannes, beiden van Oldeberkoop. Hij is op 1 april 1758 overleden.

Op 20 mei 1759 zijn alhier getrouwd: Wijbe Jochems schoolmeester te Oldeberkoop met Jebbe Hendriks, ook van hier. Hij komt hier in nov. 1767 nog; in aug. 1769 was hij hier nog als dorprechter.

Op 10 mei 1772 trouwde Jan Klaassen schoolmeester met Antje Roelofs, beiden van Oldeberkoop. Hij was hier in 1747 geboren. Volgens de *Leeuwarder Courant* was hij hier in febr. 1792 en in nov. 1795 nog als schoolmeester en dorprechter. Hij heeft tot in 1804 deze winterschool bediend, toen deed hij afstand van zijn post. Hij was op 1 april 1806 lid van het gemeentebestuur van Ooststellingwerf.

In 1804 kwam Geert Lammerts, die evenwel in 1809 commies werd. In dat jaar werd hij provisioneel opgevolgd door Jan Dirks, 3e rang, die zich later 'Jonkers' noemde. In 1811 kreeg

a Ooststellingwerf K3, register 18-6-1724.

b Ooststellingwerf G 10.

hij een vaste aanstelling. Het inkomen bestond toen uit *f* 100, plus de schoolpenningen van 60 à 70 leerlingen (alleen 's winters) en een vrije woning. Op 3 juni 1829 werd een nieuwe school in gebruik genomen, toen werd de school omgezet tot een vaste school. J.D. Jonkers is overleden op 5 april 1853, oud 66 jaar, na een 34-jarig huwelijk met J.L. Akkerman; ze hadden elf kinderen.

In 1853 kwam Hendrik van der Meer provisioneel. Hij vertrok in de herfst van 1854 naar Nijholtpade. Het inkomen bedroeg toen *f* 100 van de gemeente, plus *f* 100 van de kerk, plus de schoolpenningen van ca. 120 leerlingen à *f* 1.80 en een vrije woning. In het najaar van 1854 kwam Gerben Oebeles Veenstra van Nijelamer. Op 1 okt. 1886 kwam Wietze Gabes Hoeneveld, onderwijzer te Bolsward. Hij vertrok op 1 jan. 1888 naar St. Annaparochie. In 1888 kwam A. Bezema, van Slijkenburg. In 1921 werd hij hoofd van de lagere landbouwschool te Oldeberkoop. Hij werd in dat jaar opgevolgd door J. Taconis. Op 1 dec. 1924 kwam D. Bekkens, onderwijzer te Sneek. Op 1 sept. 1928 kwam H. van Delden, die hier in 1953 nog was.

Bijzonder onderwijs

In okt. 1921 kreeg Oldeberkoop een lagere landbouwschool, de eerste in Nederland. De school startte in het catechisatielokaal van de pastorie. In 1922 kwam er een eigen schoolgebouw. Als eerste hoofd werd op 17 okt. 1921 benoemd: A. Bezema, hoofd van de lagere school te Oldeberkoop. Hij ging in aug. 1928 met pensioen en is op 27 okt. 1928 te Rotterdam overleden.

In aug. 1928 kwam J. Duursma, die in 1932 naar Hoorn vertrok. In datzelfde jaar kwam K. Bosje, die hier in 1946 nog was als hoofd.

12. Oosterwolde.

Ook hier is tot na 1800 een winterschool geweest. Op 1 dec. 1643 was Jochum Feijes hier als schoolmeester.^a In mei 1671 kwam mr. Claes Jansen schoolmeester, met attestatie van Follega. Hij komt hier in 1680, 1686 en 1690 nog voor; maar zonder de kwalificatie "schoolmeester".

Op 15 jan. 1696 zijn te Oosterwolde getrouwd: Henrijk Feijes, schooldienaar te Oosterwolde en Hantien Eijtses van Donkerbroek. Hij was hier gedoopt op 2 febr. 1668 als zoon van Feije Jochems, die blijkbaar een zoon was van bovengenoemde schoolmeester Jochem Feijes. (Deze mr. Feije Jochems was op 3 maart 1687 in Oosterwolde getuige bij een testament; het is echter niet zeker of hij ook schoolmeester was.^b) De zoons van Henrijk Feijes en Hantien Eijtses zijn hier ook gedoopt: achtereenvolgens Feije in 1697, Cornelis in 1699, Jan in 1702 en Eijse in 1709.

In jan. 1718 was Claes Jannes schoolmeester alhier; zijn vrouw heette Gepke Tjeerds. Op 23 jan. 1718 werd hun zoon Jannes gedoopt. Claes Jannes was hier in 1720 nog. Op 7 mei 1731 was Alle Wijchers schoolmeester en voorzanger te Oosterwolde.^c In april 1745 was Alle Wijchers, boer, hier tevens schoolmeester. Zijn vrouw heette Lourentz Zietzes. Hun zoon

a Testamenten EEE 1, fol. 93.
b Hof EEE 6, fol. 129.
c Ooststellingwerf K 4, fol. 7.

Wijcher is hier op 21 nov. 1748 gedoopt. Hij legde op 1 mei 1772 het nieuwe trouwboek aan en was toen nog koster en schoolmeester. Er was een kosterijplaats, waarvan de koster en schoolmeester het vruchtgebruik had. Op 14 jan. 1775 is hij te Oosterwolde overleden.^a

Op 9 juli 1780 zijn alhier getrouwd: Andries Jans schoolmeester te Oosterwolde met Antjen Bokes van Wijnjeterp. Hij hertrouwde hier op 9 jan. 1792 met Jantjen Berents van Oosterwolde en was hier in 1799 nog als schoolmeester.

In 1802 vinden we hier als schoolmeester Gerrit Everts Schaapman, die in 1804 naar Hardegarijp vertrok. In 1804 kwam Harmen Eijsing. Het inkomen bedroeg toen *f* 150 en ongeveer *f* 25 van ca. 50 leerlingen (alleen 's winters). Hij vertrok in 1806 naar Havelte. In 1807 kwam Teije Jans Buma, ondermeester te Langezwaag. Hij vertrok in 1809 naar Anjum. In 1809 kwam Jan Abrahams, 3e rang, die zich later 'Dijkstra' noemde. Zijn vrouw heette Antje Jans. Hij was hier eerst provisieel, maar kreeg in 1811 een vaste aanstelling tegen een traktement van in totaal *f* 200. Er kwam een nieuwe school in 1836. Hij deed afstand in de herfst van 1841; in 1848 leefde hij nog.

Op 15 nov. 1841 kwam Pieter Sijmons Strikwerda van Haule. Het inkomen bestond toen uit *f* 150 van de kerk, *f* 50 van de grietenij, plus de schoolpenningen van ca 120 leerlingen en een vrije woning. Hij is op 19 sept. 1847, bijna 32 jaar oud, overleden. Zijn weduwe was Geertje A. Engberts; zij waren in 1842 getrouwd.

In 1848 werd Jacob Herres Kampen provisieel benoemd. Het traktement bedroeg toen *f* 260, plus de schoolpenningen van ca. 80 leerlingen à *f* 2.00 en een vrije woning. (Van het traktement moest jaarlijks *f* 50 uitgekeerd worden aan de oud-onderwijzer Dijkstra, zolang die leefde.)

In de zomer van 1848 kwam Gerrit Noordhoff uit Elsloo. Hij stond hier tot ca 1871, toen Th. Boersma kwam. Hij werd in 1874 hoofd van een school te Leeuwarden. In 1874 werd hij opgevolgd door G. Rijpma. Op 15 sept. 1881 werd een nieuwe school geopend aan de Eschweg. G. Rijpma ging in 1909 met pensioen. Hij is op 22 maart 1931 op 81-jarige leeftijd te Apeldoorn overleden.

In 1909 kwam W. Ennema van Oosterend. Hij vertrok in 1913 naar Franeker. In 1913 kwam Y. Oosten, van Munnekeburen. Hij vertrok in 1914 naar Workum. In datzelfde jaar werd hij opgevolgd door Jac. van der Kleij, van Steggerda. Aan de school werd sedertdien een ULO-cursus verbonden.

Op 1 jan. 1918 kwam W.F. Stedehouder, van Makkinga als hoofd. In 1922 werd de school gesplitst in één voor gewoon lager onderwijs en één voor ULO. Hoofd van de school voor lager onderwijs bleef W.F. Stedehouder. Hij vertrok per 1 dec. 1930 naar Heerenveen (Schot.). Op 1 dec. 1930 kwam U. Tijmstra van Appelscha-Beneden; in 1947 was hij hier nog.

Op 1 okt. 1930 werd een nieuwe openbare lagere school (*School no. II*) in de Weperen te Oosterwolde geopend. Het eerste hoofd werd de Evert C. Wind, van Gersloot. Op 15 febr. 1937 werd hij hoofd van een school te Assen. Hij is daar overleden op 15 mei 1943, oud 47 jaar. In 1937 werd hij in Oosterwolde opgevolgd door H. Postma, van Oudega (Sm.); in 1940 was hij hier nog.

a J.H. Popping, *Ooststellingwerf. Verzameling van oudheidkundige aantekeningen* (Oosterwolde 1903).

Bijzonder onderwijs

Op 1 jan. 1914 werd hier een MULO school geopend. Als hoofd werd toen Jan van Riel, hoofd van de school te Beets (N.H.), benoemd. De school werd in 1922 een ULO. Hoofd bleef J. van Riel. Hij ging op 1 dec. 1938 met pensioen en is gestorven te Haarlem op 25 jan. 1944, oud 65 jaar.

In 1938 kwam R. Bonder, ULO-onderwijzer te Krommenie. In 1950 werd hij leraar aan de gemeentelijke HBS te Amsterdam. In 1950 werd R. van Putten, die hier al onderwijzer was, aangesteld als hoofd van deze school.

Op 21 jan. 1924 is te Oosterwolde een bijzondere hervormde school (CVO) geopend. Het eerste hoofd werd de S. Bamberg. Hij werd op 1 okt. 1932 hoofd van de landbouwschool te Kollum. Hij is te Groningen overleden op 21 juli 1933, oud 37 jaar. Op 1 jan. 1933 kwam H. Hoogeveen van Schettens. In 1954 was hij hier nog.

Ook Oosterwolde kreeg in 1931 een lagere landbouwschool, waarvan H.C. Groenevelt van Nijensleek het eerste hoofd werd. Hij werd in 1946 lid van de Provinciale Staten. In aug. 1955 ging hij met pensioen.

Te Oosterwolde werd op 1 febr. 1948 een school voor buitengewoon lager onderwijs (BLO) geopend. (Door samenvoeging van *School I* en *II* kon *School II* hiervoor worden vrijgemaakt.) Het eerste hoofd werd de C. Blokland, onderwijzer te Dordrecht. Er moest eerst heel wat worden geregeld en voorbereid, zodat op 2 juni 1948 de school officieel geopend kon worden.

In 1920 werd te Oosterwolde ook een school voor christelijk nationaal onderwijs geopend. Het eerste hoofd werd J. van der Meulen, die eerder onderwijzer was te Wierum (1909), te Dokkum en Sappemeer. In 1948 ging hij met pensioen en kwam J. Bethlehem als hoofd; hij was reeds onderwijzer aan deze school. In 1954 was hij hier nog.

Op 2 juni 1948 is te Oosterwolde een ambachtsschool geopend met als directeur W.J. Haak. Hij werd op 1 sept. 1955 directeur van de Technische School te Emmen. Zijn opvolger kwam op 1 sept. 1955: A. Bringmann.